

STUDIUL PALEOFAUNEI DE CULTURĂ „NOUA“, DESCOPERITĂ ÎN STAȚIUNEA DE LA CAVADINEȘTI (JUD. GALAȚI)

de Sergiu HAIMOVICI

I

Stațiunea arheologică de la Cavadinești — Ripa glodului — este situată pe platforma Covurluiului, la o altitudine de circa 100 m., în apropiere de comuna Cavadinești, în nord-estul județului Galați. În anul 1957, sub conducerea lui Ion T. Dragomir, au fost efectuate aici săpături arheologice, care au evidențiat două straturi de cultură unul aparținând unor cenușare de tip „Noua“, iar altul datînd din sec. III—IV e.n.¹. În cadrul stratului de cultură „Noua“ au fost găsite și numeroase resturi de faună, pe care tov. Ion T. Dragomir a avut amabilitatea să ni le trimită pentru studiu.

Menționăm că pentru fauna provenită din stațiuni ale culturii „Noua“ noi am executat un studiu de sinteză². Lucrarea prezentă are menirea de a completa datele deja cunoscute în această privință.

II

Materialul faunistic descoperit în așezarea de tip „Noua“ este reprezentat prin circa 1 200 fragmente, care aparțin unor resturi menajere; au putut fi determinate doar 1 014 piese, care provin de la următoarele grupe de animale: moluște, pești și mamifere, dar frecvența grupelor este foarte inegală după cum reiese din tabelul 1.

Tabelul 1

Frecvența pe grupe a materialului determinat

Grupa	Moluște	Pești	Mamifere	Total
Nr. abs.	2	31	981	1014
%	0,2	3,06	96,74	100,00

1. Dragomir, I., T. — Săpăturile de la Cavadinești (reg. Galați). Mat. și cerc. arh. VI, 1959, p. 453—471.

2. Haimovici, S. — Sur la faune des stations de la culture „Noua“ de Moldavie. Actes du IIe Congrès international de thracologie, III, 1976, p. 407—411.

Se poate observa că materialul determinat provine aproape în exclusivitate de la mamifere. Facem remarca că resturile osoase, socotite ca nedeterminabile, aparțin de fapt tot la acest grup, dar dată fiind fragmentarea lor, nu s-a putut da pentru ele o diagnoză specifică sau generică.

Pe baza studiului somatoscopic și biometric au putut fi determinate un număr de 12 specii care sînt trecute în tabelul 2.

Tabelul 2

Lista speciilor determinate la Cadavinești

Moluște		Unio sp.	
Pești		Cyprinus carpio	
Mamifere	animale domestice	Bos taurus	
		Ovis aries	
		Capra hircus	
		Equus caballus	
		Sus scrofa domesticus	
		animale sălbatice	Canis familiaris
			Cervus elaphus
			Sus scrofa ferus
			Capreolus capreolus
			Lepus europaeus

Moluște

Clasa moluștelor este foarte slab reprezentată în materialul nostru, intrucît am găsit doar două valve fragmentare, provenind de la o specie de Unio (scoica de rîu).

Pești

Peștilor teleosteeni le aparțin un număr de 31 resturi osoase, majoritatea dintre ele fiind coaste fragmentare. S-au găsit și două radii de aripioare dorsale, două fragmente de operculare și două de preoperculare, toate aparținînd probabil ciprinidelor. Unul dintre operculare, mai întreg, provine precis de la un crap (Cyprinus carpio), individul respectiv fiind relativ mic, cam de 30—35 cm lungime.

Mamifere

Așa precum am arătat și după cum se poate constata din tabelul 1, majoritatea covârșitoare a materialului de la Cadavinești este alcătuită din resturi osoase de mamifere. Frecvența diverselor specii de mamifere este însă foarte diferită, întîlnindu-se atît animale sălbatice cît și domestice. Această frecvență este reprezentată în tabelul 3.

Tabelul 3

Frecvența speciilor de mamifere în fragmente osoase și în indivizi prezumați

Specia	fragmente		indivizi prezumați	
	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
<i>Bos taurus</i>	530	54,03	56	44,44
Ovicaprinae (<i>Ovis et Capra</i>)	215	21,92	23	18,26
<i>Equus caballus</i>	90	9,18	12	9,53
<i>Sus scrofa domesticus</i>	84	8,56	19	15,08
<i>Canis familiaris</i>	4	0,41	1	0,79
<i>Cervus elaphus</i>	49	5,00	10	7,94
<i>Sus scrofa ferus</i>	5	0,50	3	2,38
<i>Capreolus capreolus</i>	3	0,30	1	0,79
<i>Lepus europaeus</i>	1	0,10	1	0,79
Total :	981		126	

A. Mamifere domestice.

Bos taurus

Se poate ușor constata din tabelul 3 că taurinele prezintă cantitatea cea mai mare de resturi, și datorită acestui fapt toate părțile scheletului sînt prezente. Au fost executate de aceea un număr suficient de măsurători, încît atît somatoscopic, cît și biometric, se pot face o serie de precizări cu privire la această specie.

Dintre cele 11 coarne fragmentare existente, 3 provin de la indivizi tineri. La un număr de 5 coarne aparținînd maturilor, s-au putut executa și unele măsurători. Atît somatoscopic cît și biometric se poate constata că coarneau sînt gracile, încadrîndu-se în limitele timpului „brachiceros“.

Resturile de craniu sînt foarte fragmentate și nesemnificative, dar s-au păstrat mai bine un număr mare de maxilare cu dinți, după care se poate stabili vîrste de sacrificare a indivizilor respectivi.

Astfel dintr-un număr de 27 maxilare, pentru care vîrsta a fost precizată, se constată că doar 10 dintre ele (37,07%) aparțin nematurilor, printre care cele mai multe provin de la adulți, iar 17 (62,97%) sînt indivizi maturi, între care cele mai frecvente apar exemplarele cuprinse între vîrste de 5-10 ani.

Biometria executată pe resturi ale oaselor extremităților, ne evidențiază o variabilitate relativ largă a dimensiunilor, dar în medie putem considera că vitele de la Cavadiniești erau de talie mică.

Date mult mai exacte asupra taliei (înălțimea la greabăn) cît și cu privire la repartitia pe sexe a materialului osos, ne pot fi furnizate de măsurătorile executate pe metapodale întregi. S-au găsit doar șase asemenea oase și se constată că 3 aparțin unor femele, iar alte 3 unor

masculi, nepunându-se în evidență nici un mascul castrat. Înălțimea la greabăn calculată este în medie de 112 cm, deci taurinele aveau o talie mică, destul de asemănătoare cu cea găsită și pentru alte așezări ale culturii „Noua“.

Ovicaprinae

Frecvența cornutelor mici este mult mai joasă decât cea a taurinelor. Din întreaga cantitate de resturi provenite de la ovicaprine, doar pentru un număr relativ mic, s-a putut da o diagnoză generică exactă. Astfel am putut atribui 28 piese genului *Ovis* și 23 piese genului *Capra*, ceea ce arată că, în general, locuitorii culturii „Noua“ de la Cavadinești creșteau mai mult ovine decât caprine.

În ceea ce privește ovinele se poate constata că pe lângă femele cornute mai erau și unele ce mai purtau încă coarne, acestea fiind însă gracile și mici; coarnele masculilor nu erau excesiv de puternice. Din măsurătorile executate pe oasele extremităților se poate constata că ovinele erau relativ masive, dar înălțimea medie la greabăn atingea doar 62,6 cm.

Caprinele au în materialul nostru un număr destul de mare de coarne (16 bucăți), dintre care 2 provin de la indivizi masculi, celelalte fiind femele. Toate aceste coarne îmbracă caracteristicile tipului „prisca“. Puținele măsurători executate pe oasele extremităților ne arată în general, prezența unor caprine de mărime mijlocie.

Pe baza resturilor de maxilare cu dinți se poate stabili și pentru ovicaprine vârsta de sacrificare. Se constată că din 38 fragmente de maxilare, 15 (adică 39,47%) aparțin nematurilor (cei mai mulți dintre aceștia fiind aproape de vârsta adultă) și un număr de 23 (60,53%) provin de la maturi, printre care cele mai frecvente fiind exemplarele între 4—7 ani.

Equus caballus

Calul urmează ca frecvență după cornutele mici. Resturile sale sînt foarte fragmentare arătînd clar că era folosit și în alimentație.

Pe baza unor dinți incisivi s-a putut determina vârsta aproximativă la 4 indivizi: primul avea circa 2 ani, al doilea 6 ani, al treilea 10 ani, iar al patrulea cam 12 ani; erodarea dinților jugali arată de asemenea cel puțin o vîrstă mijlocie.

Considerînd fragmentele de oase ale extremităților nu am avut posibilitatea stabilirii înălțimii la greabăn, iar puținele măsurători executate par a arăta o talie medie.

Sus scrofa domesticus

Porcinele au aproape aceeași frecvență ca și calul. Măsurătorile executate pe un material foarte fragmentar arată, în general, un porc mai masiv decât cel din așezările culturilor bronzului propriu-zis. Cu privire la vârsta de sacrificare se poate constata că jumătate dintre maxilarele cu dinți aparțin nematurilor (lipsind însă purceii de lapte) și cealaltă jumătate indivizilor maturi, care nu depășeau însă 3—4 ani.

Canis familiaris

De la ciine provin doar 4 resturi cu totul nesemnificative, încît nu putem da nici o relație despre tipul și talia acestuia.

B. Mamifere sălbatice.

Cervus elaphus

Cerbul apare, între animalele sălbatice, ca cel mai frecvent, avînd un număr de 49 resturi. Menționăm însă că jumătate din ele sînt fragmente de coarne, care apar aproape în totalitate foarte mici și cu totul nesemnificative; un singur rest, mai complet, se constată că aparține unui corn lepădat, provenit de la un individ de circa 2 ani, lipsindu-i totodată ramul ochiului.

Puținele măsurători executate pe oase ne-ar arăta că cerbul găsit la Cavadinești, era cam la fel de masiv cu acel din alte așezări ale epocii bronzului din Moldova.

Sus scrofa ferus

Mistrețul este reprezentat doar prin 5 resturi, ce ar aparține la 3 indivizi. Toate sînt nesemnificative, deși pentru două fragmente de maxilar inferior, s-a putut măsura lungimea lui M_3 , care este de 44 și respectiv 45 mm.

Capreolus capreolus

Căpriorului îi aparțin 3 resturi, printre care se găsește un fragment de corn, la care se distinge rozeta și o parte a frontalului, arătînd astfel că aparținuse unui exemplar vînat.

Lepus europaeus

Iepurele este reprezentat doar printr-un fragment de tibie.

III

Studiul general al materialului faunistic, frecvența unor grupe și specii, anumite caracteristici morfologice și dimensionale ale acestora din urmă, stabilirea sexului și vîrstei unor indivizi, vin să aducă unele date importante cu privire la modul de viață și de activitate economică a locuitorilor așezării de tip „Noua“ de la Cavadinești.

Așa cum am mai spus-o, modul în care se prezintă resturile osoase, felul cum ele sînt sfărîmate, ne arată că materialul studiat este reprezentat prin resturi menajere ale locuitorilor, a căror activitate gospodărească o oglindesc întocmai.

Mai întii trebuie de menționat că culesul moluștelor nu reprezenta o ocupație propriu-zisă, acesta executîndu-se cu totul sporadic. De altfel și pescuitul pare a avea o importanță economică aproape nulă. Frecvența foarte înaltă a mamiferelor domestice ne dovedește însă clar că creșterea animalelor reprezintă una din ocupațiile de bază pentru locuitorii așezării.

Primul loc este ținut de taurine, fapt arătat nu numai de frecvența lor, dar având în vedere și talia lor specifică. Ca și în alte așezări „Noua“ ele reprezintă cam jumătate din întregul material osteologic atribuit mamiferelor, încât toate celelalte specii, luate în ansamblu, au o cotă mult mai mică decât taurinele, acestea fiind astfel principalul furnizor de proteine animale. Menționăm însă că taurinele erau folosite mai întâi în scopuri utilitare, cu precădere ca furnizoare de lapte (lipsa castrărilor ne arată că nu erau întrebuințate la tracțiune sau la diverse munci) și abia în mod secundar pentru carnea lor (am văzut preponderanța maturilor destul de înaintați în vîrstă în cadrul exemplarelor sacrificate).

În ordinea frecvenței urmează ovicaprinele, care erau crescute de asemenea cu precădere pentru scopuri utilitare (lînă, lapte), fiind sacrificate mai ales după ce au atins maturitatea, sau chiar mult după aceasta.

Calul se găsește pe locul al treilea, mai cu seamă dacă avem în vedere și talia sa specifică. Deși era folosit în alimentație, el era ținut mai întâi, tot pentru scopuri utilitare (aceasta dacă luăm în considerare vîrsta de sacrificare), probabil pentru tracțiune și munci, suplinind lipsa taurinelor castrate; nu putem preciza dacă era utilizat în echitație.

Porcinele au o frecvență apropiată de cea a ecvidelor, ea fiind, în general, mai mică decât în alte așezări ale epocii bronzului, dar oarecum asemănătoare cu situația găsită în celelalte stațiuni „Noua“ studiate de noi. S-ar putea ca această frecvență joasă a porcului să arate o oarecare mobilitate a populației umane din așezarea de la Cavadinești. Desigur, porcinele erau crescute în exclusivitate pentru carne și grăsime, dar așa cum am văzut, unele exemplare erau sacrificate după ce au atins maturitatea. Credem că această practică, care pare la prima vedere neeconomicoasă, se datorește faptului că porcul din stațiunile culturii „Noua“ aparținea unui tip primitiv, cu o creștere înceată (rasă zisă tardivă), care ajungea la talia maximă abia în etapa de după atingerea maturității sexuale, cînd dențiția jugală își începuse de acum eroziunea.

Penuria cîinelui la Cavadinești este caracteristică și pentru celelalte așezări „Noua“ studiate de noi.

Vînătoarea avea, pentru locuitorii de la Cavadinești, o importanță cu totul minoră. Speciile sălbatice reprezintă abia 5,90% ca fragmente și 11,90% ca indivizi, din totalul mamiferelor. Același fenomen este tipic și altor așezări „Noua“.

Mai trebuie de menționat faptul, caracteristic și în alte așezări „Noua“, că locuitorii foloseau mult osul ca material pentru executarea de unelte și obiecte; în această privință sînt foarte tipice scapulare cu conturul cavității glenoide crestată.

Cu privire la caracteristicile peisajului geografic din jurul stațiunii acum mai bine de 3 milenii, trebuie să arătăm că existența cerbului evidențiază prezența în zonă a unor mari masive forestiere bine încheiate, care probabil în lungul pîriului Glodului erau formate din specii din arbori de esență moale. Unele rărituri și luminișuri, făcute de mina omului, aduc cu ele căpriorul și iepurele, care au o frecvență joasă.

L'ÉTUDE DE LA PALÉOFAUNE DE CULTURE „NOUA“
DÉCOUVERT DANS LA STATION DE CAVADINEȘTI
(DÉPART. DE GALAȚI)

R é s u m é

La station de Cavadinești est située au Nord-Est du départ. de Galați. Les fouilles ont mis en évidence des restes de faune appartenant à la culture „Noua“ du fin de l'époque du bronze.

On donne les fréquences des espèces trouvées et on présente leurs caractères typologiques, morphologiques et biométriques. On constate quelles sont les occupations des habitants de la station et les caractéristiques du milieu environnant.